

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านความเจริญทางวัตถุ ระบบข้อมูลข่าวสารสนเทศ การรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการนำเสนอข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้พัฒนา สังคมมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น แต่ดูเหมือนว่ายังมีความเจริญทางด้านวัตถุมาก ๆ สังคมส่วนใหญ่มักจะมองข้ามสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว หรือสิ่งที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งเป็นลักษณะที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมของคน และทำให้เกิดช่องว่างทางสังคม เมื่อมองย้อนกลับไปดู พัฒนาการของสังคมในอดีตซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคมปัจจุบันพบว่า สังคมไทยมีลักษณะ เฉพาะตัว เป็นสังคมที่ดำรงศุลยาพระหว่างความเจริญทางวัตถุและความเจริญทางจิตใจไว้ บนพื้นฐานความเชื่อและศาสนาธรรม ดังนั้นถึงแม้สภาพเศรษฐกิจส่วนรวมดีขึ้นแต่ความเป็นอยู่ ของประชาชนในประเทศก็ยังคงพบปัญหาหลายประการดังเช่น ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หลาย ๆ ประเทศที่กำลังประสบอยู่ แนวทางแก้ปัญหาแนวทางหนึ่งที่เกิดในสังคมดังกล่าว คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะเป็นเครื่องมือให้ประชาชน มีจิตสำนึกที่ดี ตระหนักในความสำคัญและความจำเป็นของการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นการศึกษา จึงเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว และสภาพชีวิตจริงมากที่สุด เพราะจะได้เป็น ประสบการณ์นำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง

การศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพดังกล่าว โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน จากการสอนที่เน้นศาสตร์ที่เป็นความรู้ ความจริง เป็นการเน้นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิดมีการวางแผนและปรับตัวให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับ พะนอม แก้วกำเนิด (2534, หน้า 2-3) ซึ่งได้กล่าวว่า การเรียนรู้ของนักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับสอดคล้องกับชีวิต สภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละ ท้องถิ่นน้อย แต่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระ ทฤษฎีเป็นสำคัญไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จัก แก้ปัญหา พัฒนา มีทักษะ ในการทำงานและค่านิยมที่พึงงาม สถานศึกษามีส่วนในการจัด

กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3) เพื่อประสบการณ์ที่จะได้กับการเรียนรู้ การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้มีปัญญาท้องถิ่นและท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ

จากเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้านล้านนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังช่วยส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตจากอดีตจนถึง ปัจจุบัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด เนื้อหา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ของแผนการเรียนรู้ดังกล่าว ซึ่งเนื้อหาของแผนการเรียนรู้ดังกล่าว จะมีการจัดทำให้เกิดการเชื่อมโยงสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ในลักษณะของการบูรณาการ เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ มีการมอบหมายงาน กิจกรรมให้นักเรียน นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงทั้งในโรงเรียนและ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ติดตาม สังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียน โดยนำนักเรียนไปศึกษาจากแหล่งความรู้ใน ท้องถิ่น จากนั้นโรงเรียนและท้องถิ่นประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งใน โรงเรียนและ ท้องถิ่น (กองวิจัยทางการศึกษา, 2539, หน้า 10) ดังนั้นแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในกลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สำหรับจะนำไปใช้ในสถานการณ์การเรียนรู้ได้ทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผู้เรียนเองเพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ภายในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในทรัพยากรธรรมชาติและ ความรักความผูกพันต่อท้องถิ่น และการศึกษารังนี้ยังช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้าน ให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ขอบเขตของการศึกษา

1. **ขอบเขตด้านประชากร**
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 72 คน
2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา**
กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้านล้านนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย เนื้อหาดังต่อไปนี้
 - 2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ความหมายและความสำคัญสมุนไพรพื้นบ้าน
 - 2.3 ประโยชน์ของสมุนไพรพื้นบ้าน
 - 2.4 การขยายพันธุ์ และการปลูกพืชสมุนไพร
 - 2.5 การดูแลรักษาพืชสมุนไพร
 - 2.6 การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร
3. **ตัวแปรในการศึกษา**
 - ตัวแปรต้น**
การจัดการเรียนรู้โดยใช้จัดแผนการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ อาชีพและเทคโนโลยี เรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน
 - ตัวแปรตาม**
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทักษะการปฏิบัติงาน การประเมินชิ้นงาน และความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายหรือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

แผนจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้านล้านนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชน ซึ่งแยกออกเป็น แหล่งวิทยาการที่เป็นตัวบุคคล และสถานที่ในการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถให้คุณค่า ต่อการศึกษาและโรงเรียนสามารถนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษา เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้านล้านนา

ผลของการเรียนรู้ หมายถึง ผลจากการประเมินในเรื่องต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความรู้ความเข้าใจของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน
2. ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงาน เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้านล้านนา
3. ชิ้นงาน หรือ ผลงานนักเรียน หมายถึง ผลงานที่ได้ทำการปฏิบัติตามขั้นตอน
4. ด้านความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในเรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำของนักเรียน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ตามขั้นตอนการทำงาน ได้แก่ กระบวนการทำงาน และคุณลักษณะการทำงาน โดยครูผู้สอนเป็นผู้บันทึกคะแนนลงในแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ชิ้นงาน หมายถึง ผลงานที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยกระบวนการที่หลากหลาย ใช้เป็นหลักฐานในการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง โดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

คะแนน	4	หมายถึง	ดีเลิศ
คะแนน	3	หมายถึง	ดี
คะแนน	2	หมายถึง	ต้องพัฒนาเพิ่มเติมเล็กน้อย
คะแนน	1	หมายถึง	ต้องพัฒนาเพิ่มเติมมาก

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึก ทำทีของนักเรียน หรือความคิดที่แสดงออกเกี่ยวกับ การเรียนรู้ เรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ผลการจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระ การงานอาชีพและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพของท้องถิ่น
3. ได้แนวทางในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

